

Vest-Agder-museet
Odderøyveien 21
4610 Kristiansand

Kulturdepartementet
Postboks 8030 Dep.
0030 Oslo

Kristiansand, 28. januar 2019.

Status D/S Hestmanden, samt søknad om ekstra bevilgning i revidert nasjonalbudsjett

Viser til innsendt budsjettsøknad for 2019 fra Vest-Agder-museet, hvor vi søkte staten ved Kulturdepartementet om en varig økning i driftsmidler på kr 4,7 millioner til formidling, drift og vedlikehold av det nasjonale krigsminnesmerket D/S Hestmanden som Norsk krigsseilermuseum.

Status

Kulturdepartementet, Klima- og miljødepartementet, Forsvarsdepartementet og Næringsdepartementet bevilget i 2016 kr 12 millioner til istandsetting av D/S Hestmanden som seilende skip (i tillegg til kr 15 millioner fra Kulturdepartementet til tilrettelegging av formidlingen ombord). Vest-Agder-museet har med dette som bakgrunn lagt til grunn at regjeringens ambisjon for Hestmanden og krigsseilermuseet er seilende skip. Å drifte et seilende skip av denne størrelsen er en stor og langsiktig oppgave. Hvis skipet skal inneha sertifikater og godkjenninger utstedt av Sjøfartsdirektoratet og av kjelekontrollør (dampmaskinen) fordrer dette løpende vedlikehold på et gitt nivå. Med dagens økonomiske grunnlag er en slik drift ikke mulig. Vest-Agder-museet, Stiftelsen Hestmanden og Hestmandens venner har derfor konkludert med at seiling i 2019 ikke vil være forsvarlig og at skipet derfor må bli liggende ved kai i Kristiansand.

I desember 2018 fattet derfor styret i Vest-Agder-museet, i samråd med Stiftelsen Hestmanden og Hestmandens venner følgende vedtak (sak 61/18):

- 1. Da styret vedtok å konsolidere inn Hestmanden som del av Vest-Agder-museet lå det som en forutsetning at finansiering av driften skulle komme på plass. Styret konstaterer at denne forutsetningen hittil ikke er innfridd.*
- 2. Med bakgrunn i manglende statlige bevilgninger innstilles alle seilinger i 2019. Styret setter vedtak av revidert nasjonalbudsjett 2019 som deadline for om seilingene i 2020 gjennomføres eller ikke.*
- 3. Styret gir direktøren mandat til å arbeide videre med planene for en markering i 2020, men da på en slik måte at arrangementet fremdeles kan kanselleres hvis det ikke kommer økte tilskudd i revidert budsjett. Styret gir sin tilslutning til at en prosjektleder for dette arbeidet kan prosjektsettes i VAM, men at denne må finansieres gjennom prosjektgruppas arbeid.*

4. *Styret vedtar å opprette to midlertidige stillinger knyttet til driften av Hestmanden, en stilling som formidler og en som avdelingsleder.*

Dagens økonomi gjør det heller ikke mulig for Hestmanden å delta ved viktige markeringer som f.eks. Krigsseilertreffet i Mandal, som 8. mai 2019 blir arrangert for 30. gang og hvor det vil være en stor markering i anledning avduking av et nytt krigsseilermonument for 182 krigsseilere fra Vest-Agder.

Representantskapet i Vest-Agder-museet (eierkommunene og fylkeskommunen) fattet følgende vedtak (sak 17/18):

Representantskapet vil sterkt oppfordre Storting/Regjering om å sørge for fullfinansiering av driften av D/S Hestmanden fra 2019. Manglende finansiering er for tiden 4,7 millioner kroner i årlig driftstilskudd.

Bakgrunn

Med bakgrunn i tilbakemeldingene i Fædrelandsvennen 19.12.18 fra statssekretæren i Kulturdepartementet om at museet selv må prioritere innenfor gjeldende rammer, ser museet behov for å klargjøre bakgrunnen for at D/S Hestmanden i dag er en del av Vest-Agder-museet.

D/S Hestmanden har fra starten vært et nasjonalt prosjekt. I 1995 vedtok Stortinget at Hestmanden skulle være et nasjonalt krigsminnesmerke over de norske krigsseilerne fra første og andre verdenskrig. Istandsettingen er i hovedsak statlig finansiert, primært gjennom tilskudd fra Klima- og miljødepartementet via Riksantikvaren. Som del av museumsreformen ble Hestmanden del av Vest-Agder-museet 2008. I 2010 gikk D/S Hestmanden ut av museet etter at Stiftelsen Hestmanden sa opp konsolideringsavtalen på anmodning fra Vest-Agder fylkeskommune (fylkestingssak 30/10). Bakgrunnen for uttreden var bl.a. et misforhold mellom ambisjonsnivå og økonomisk grunnlag. Kulturdepartementet signaliserte allerede i 2011 et ønske om en "re-konsolidering" av Hestmanden inn i Vest-Agder-museet. Med erfaringene fra tidligere var styret i Vest-Agder-museet tydelige på at hvis museet på nytt skulle ta ansvar for skipet, måtte det være under forutsetning av at det kom på plass midler til ferdigstilling av skipet og til varig forsvarlig drift. Eierne av museet (kommunene i Vest-Agder og fylkeskommunen) forutsatte også at overtakelse av driftsansvaret for Hestmanden ikke skulle innebære reduksjon i aktiviteten ved de øvrige museumsavdelingene i fylket. Vest-Agder fylkeskommune og Riksantikvaren hadde i 2010 fattet vedtak om at skipet skulle settes i stand som flytende skip, men uten fungerende maskin. Kulturdepartementet ba i 2014 om en redegjørelse for driftskostnader for seilende skip. Vi antar denne redegjørelsen var grunnlaget for at de fire departementene bevilget midler til istandsetting av maskinen i 2015/16.

D/S Hestmanden er følgelig ikke et prosjekt initiert av Vest-Agder-museet som vi søker støtte fra Kulturdepartementet til å gjennomføre, men et nasjonalt prosjekt som Kulturdepartementet har ønsket at Vest-Agder-museet skal følge opp og drifte. Denne forståelsen lå også til grunn da styret i museet i oktober 2015 fattet følgende vedtak om konsolidering (sak 39/15):

1. *Styret vedtar å konsolidere med D/S Hestmanden som Norsk krigsseilermuseum.*
2. *Styret gir sin tilslutning til vedlagte konsolideringsavtale, inkludert angitte tidspunkt for*

overtakelse av ansvar og råderett.

- 3. Styreleder og direktør gis mandat til å gjøre eventuelle mindre justeringer i avtalen, som ledd i sluttforhandlinger med Stiftelsen Hestmanden.*
- 4. Det er en forutsetning for en videreføring av konsolideringen at driftsmidler fra staten kommer når gjenstående investeringer er gjort.*
- 5. Vest-Agder-museet trer inn i Stiftelsen Hestmandens låneforpliktelser overfor Vest-Agder fylkeskommune. Dette under forutsetning av at man kommer til enighet med fylkeskommunen om en nedbetalingsplan og at konsolideringen videreføres jf. pkt. 4.*

Tatt i betraktning Kulturdepartementets ønske om seilende skip, ser ikke styret at departementets tilbakemeldinger knyttet til manglende driftsfinansiering er i tråd med forutsetningene for en konsolidering.

Grunnlag for seiling i 2020 – markering av 75 års jubileet for frigjøringen i 1945

Vest-Agder-museet er sammen med Stiftelsen Hestmanden og Hestmandens venner opptatt av at skipet skal bli et nasjonalt minnesmerke i tråd med intensjonen i Stortingsvedtaket i 1995. Vedtaket i 1995 ble gjort i tilknytning til 50-års markeringen for 2. verdenskrigs slutt – og i 2020 er det gått nye 25 år og Norge skal sammen med store deler av resten av verden markere 75-års jubileet for freden i 1945.

Få grupper nordmenn ofret så mye, hadde en slik betydning for krigens utfall – og fikk så liten annerkjennelse etterpå, som krigsseilerne. Det er derfor tatt initiativ til å etablere ei egen prosjektgruppe som arbeider med Hestmanden og 2020-markeringen. Målet er at Hestmanden skal besøke flere havner langs kysten for å formidle krigsseilernes innsats og deres historier.

Krigsseilernes historier handler ikke bare om krigsseilerne selv, men også om deres familier og etterkommere og de utfordringene de har levd med, knyttet til å ha et familiemedlem med psykiske utfordringer, alkoholproblemer osv. I dag har lidelsene/utfordringene krigsseilerne kom hjem med fått et navn, post traumatisk stress. Det krigsseilerne opplevde er dessverre ikke bare historie, i dagens samfunn har vi flere grupper som har hatt lignende opplevelser og som opplever lignende lidelser og utfordringer; nordmenn i utenlandstjeneste i FN, sjøfolk i krigssoner – og flyktninger som kommer til Norge fra krigsområder. I markeringen av 2020-jubileet ønsker vi i tillegg til historien om krigsseilernes innsats, å ha post traumatisk stress som den røde tråden, med delmål om å også sette fokus på andre grupper som har gjennomgått tilsvarende prøvelser, f.eks. de som seilte på norske skip under krigene i Gulfen. Det understrekes at innhold/omfang av prosjektet og seilasen vil avhenge av ytterligere privat finansiering. Vi legger opp til at selve markeringen blir en nasjonal dugnad, hvor kommuner, fylkeskommuner, lag og foreninger bidrar. Vi tror denne markeringen kan bli en viktig del også av den nasjonale markeringen av 75-års jubileet for 2. verdenskrigs slutt og ønsker derfor en dialog med både Kulturdepartementet og Forsvarsdepartementet rundt denne markeringen.

Skal Hestmanden kunne seile i 2020 – og årene fremover – er en imidlertid avhengig av å kunne få utført nødvendig vedlikehold på skipet og sertifisering av skip og mannskap (frivillige) i 2019, samt starte planleggingen av selve seilassen, inkludert arbeidet med å finansiere drivstoff, losing, havneleie osv. fra lokale/private aktører.

Nødvendig vedlikehold og sertifisering må gjøres i 2019, hvis skipet skal kunne seile i 2020. Det gir derfor en utfordring at det for 2019 ikke er midler til dette arbeidet. Vi har nå sammen med venneforeningen undersøkt muligheten for å kunne få gjort disse arbeidene høsten 2019, og konkludert med at det kan gå. Dette forutsetter imidlertid et tilskudd på kr 4,7 millioner i revidert nasjonalbudsjett mai 2019.

Drift og vedlikehold av Hestmanden er et langsiktig prosjekt. Mye vedlikehold må gjøres årlig og hvert 5. år må skipet i dokk for klassing og nødvendig vedlikehold under vannlinja. Hvis et jubileumstokt skal kunne gjennomføres i 2020 og Hestmanden deretter fortsatt være et seilende minnesmerke i årene som kommer, forutsetter dette at skipet også kan driftes og vedlikeholdes i 2020, og i årene fremover. Seiling i 2020 og årene fremover forutsetter at økningen i tilskudd til museet på kr 4,7 millioner 2018 kroner (kr 4,85 millioner 2019 kroner) er varig. Museet og arbeidsgruppa for 2020-markeringen ser denne usikkerheten som en utfordring, da museet allerede i 2019 må inngå økonomiske forpliktelser knyttet til seilingen i 2020 hvis markeringen skal kunne gjennomføres. Venneforeningen ser det også som en motivasjonsutfordring å ikke vite om det arbeidet som legges ned i utallige dugnadstimer kommer til nytte eller ikke. Vi ønsker en dialog med Kulturdepartementet knyttet til videre drift av Hestmanden.

Viser avslutningsvis til innsendt søknad om driftsmidler for 2019 med tilhørende mer detaljert redegjørelse for kostnader/budsjett. Hvis det skulle være spørsmål knyttet til driftsbudsjettet, søknaden eller det er behov for mer detaljering, håper vi dere tar kontakt enten på e-post: j.olsen@vestagdermuseet.no, eller telefon 930 07 567.

Med beste hilsen

John Olsen
Direktør
Vest-Agder-museet IKS